

OPONENTNÍ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

autor: Bc. Jessica Kleistnerová

název: Městská knihovna Jablonec nad Nisou

vedoucí diplomové práce: doc. Ing. arch. Ivan Plicka, CSc.

datum: 06/2023

oponent: MgA. Jakub Chuchlík

Téma a motivace

Tématem diplomové práce Jessici Kleistnerové není jen novostavba městské knihovny, ale vzhledem k vybrané lokalitě také celý prostor Horního náměstí v Jablonci nad Nisou.

Horní náměstí je součástí ambiciózního urbanistického rozvrhu z období velkolepého bižuterního rozmachu na přelomu 19. a 20. století. Tři náměstí, řazené v kopci nad sebou, určují základní osnovu zástavby. Na každém, z těchto prostranství je dominantou veřejná instituce; na Dolním náměstí stará radnice od Gustava Sacherse, na Mírovém náměstí nová radnice od Karla Wintera, na Horním náměstí kostel Nejsvětějšího srdce Ježíšova od Josefa Zascheho. Jejich věže, zarovnané do severojižní osy, tvoří charakteristickou siluetu města. Specifikem Horního náměstí je pozice na vrcholu kopce, kde veřejné prostranství končí hranou vysoké opěrné zdi s výhledem na panorama Černostudničního hřebene.

Narozdíl od dvou níže položených náměstí, neprošlo Horní náměstí adekvátní architektonickou aktualizací. Jeho stávající podoba, prostorová organizace i využití neodpovídá významu a potenciálu místa.

Titulní téma městské knihovny je v úvodu práce zasazeno do historického kontextu vývoje této instituce i typologie a rámováno klíčovou otázkou po její úloze v dnešním digitálním světě.

Volbu témat, kterým se jako architekti věnujeme považuji za důležitou součást profese.

Z dokumentu diplomové práce vyplývá, že si je autorka výše uvedených aspektů vědoma a že jsou pro ni hlavní motivací ke zpracování projektu.

Zadání a rozsah řešení

Formulaci zadání a kritický postoj k němu je nedílnou součástí procesu návrhu. Vzhledem k ústřednímu tématu práce je pochopitelné, že se zadání, ve formě stavebního programu, soustředí na provozy spojené s Městskou knihovnou. Volbou umístění knihovny na Horní náměstí se však významně rozšířil i objem otázek, na které musela práce odpovědět. Proto by bylo vhodné, aby součástí doplněného zadání byly i požadavky na úpravu veřejného prostranství náměstí, které by zodpověděli otázky jako např.:

- Jakým činnostem mají sloužit jednotlivé části náměstí a kdo je tedy bude využívat
- Zda a jak mají úpravy pomoci fungování komerčního parteru
- Jak má úprava pracovat s dešťovou vodou a vegetací
- Zda má prostorem náměstí projíždět veřejná doprava apod...

Takto explicitně formulované zadání by lépe objasnilo některá rozhodnutí, která se následně v procesu návrhu odehrála, případně by mohla mít vliv na vlastní koncepci knihovny.

Analýza

Analytická část obsahuje většinu potřebných podkladů. Z urbanistického hlediska ovšem postrádám zřetelnou formulaci důvodů pro zástavbu stávající plochy náměstí, založenou např. na vyhodnocení proporcí prostoru ve vztahu k pobytovým kvalitám či poloze a počtu stávajících aktivit. K tomu by bylo dobrým základem podrobnější čtení původní podoby náměstí, především Zaschovy prostorové kompozice kostelní piazzetty zakončené kašnou a sochou rytíře Rüdiger od Franze Metznera. Poučným podkladem jsou i historické nerealizované návrhy dokončení náměstí, které různým způsobem tematizují hranu prostranství či doplňují nárožní schodišťový dům do

otevřeného jihovýchodního cípu. Jakkoli se řada okolních podmínek od doby původních návrhů proměnila, domnívám se, že analýza těchto podkladů by práci pomohla.

Radikální odstranění téměř veškeré stávající vegetace je součástí návrhu a nepatří do analytické části. V té by však mohla být vegetace popsána z pohledu polohy, objemu a prostorových vztahů, případně z pohledu dendrologie.

Do analytické části autorka zařadila také hmotové varianty prostorového uspořádání. To považuji za cennou část dokumentace urbanisticko-architektonického zkoumání možností Horního náměstí. Pro důkladné ohledání vlivu objektu na území by pomohlo formovat varianty v jednoznačnějších typech: např. dům orientovaný do dvora vs. dům orientovaný do přilehlých částí náměstí, nenápadný dům zapuštěný do svahu vs. dům jako solitér ve volném prostranství...

Koncept

V analytické části je jako jeden z hlavních problémů náměstí identifikována diagonální komunikace, která náměstí rozděluje a zatěžuje ho poměrně intenzivní dopravou. Východiskem pro nové prostorové uspořádání je proto realizace vnitřního městského okruhu, který tuto dopravu vede okolo náměstí, pod jeho opěrnou stěnou. Na čisté ploše prostranství pak autora člení prostor ve vztahu k jeho čelním dominantám: původní piazzettu kostela popisuje jako kostelní náměstí, nově očištěný prostor před budovami škol vymezuje v rozsahu přiměřeném velikosti průčelí jako školní náměstí. Mezi takto formulovaná veřejná prostranství vsazuje nový organismus knihovny s vlastní centrální piazzettou.

Domnívám se, že úskalím takto formulovaného konceptu zástavby Horního náměstí je absence jasných cílů, čeho má novostavba v území dosáhnout: je potřeba náměstí zmenšit? Lépe vymezit? Oživit novou aktivitou? Kde více a kde méně? Stačí na to jedna instituce?

Problém spočívá v nesamozřejmosti zástavby náměstí, která dělá z tématu knihovny mnohem komplexnější úlohu. Příkladem pro tento rébus může být budova jablonecké radnice hned o jedno náměstí níže. Když se před necelými sto lety rozhodlo o její výstavbě na místě hlavního náměstí, jehož plocha se tím zmenšila o polovinu, byl objekt koncipován jako městský dům s obchody, kinem, kavárnou a restaurací – aktivním parterem po celém obvodu a zároveň jasně hierarchizovaným veřejným prostranstvím.

Přes deklarovanou snahu autorky o aktivní parter navržených objektů knihovny je zvolený hmotový koncept v kombinaci s formulovaným stavebním programem soustředěným výhradně na aktivity jedné instituce odsouzený k velkému množství slepých stěn bez vstupů, přirozených aktivit a sociální kontroly. (Viděno touto perspektivou bych osobně rád viděl rozpracovanou hmotovou variantu číslo 3 z analytické části práce, která redukuje plochy vnějších fasád a v plynulé návaznosti střechy na terén defacto nezabírá plochu náměstí, pouze redefinuje jeho dílčí části.)

Návrh

Sporné aspekty zvoleného konceptu pochopitelně ovlivňují celý návrh, který je ovšem po architektonické stránce zpracován kultivovaně a pečlivě. Přijmeme-li koncept knihovny jako nového bloku s vlastní piazzettou, nabízí se otázka, proč na tuto piazzettu – těžiště nového uspořádání celého prostranství, nejsou orientovány všechny vstupy navržených objektů.

Domnívám se, že snaha neotáčet se k žádné straně zády oslabuje zvolený koncept, ve kterém by mohla fungovat hierarchie živé piazzetty a klidné farní zahrady.

Vlastní architektonický návrh působí překvapivě introvertně a uzavřeně. S propojením interiéru a exteriéru, výhledy i denním světlem autorka významně šetří a okny odměňuje jen vybrané prostory. Pomineme-li vliv tohoto rozhodnutí na vztah k jednotlivým částem přilehlého veřejného prostranství, kterým dům nabízí jen slepé stěny, považuji to také za přehnaně přísné a v řadě prostorů nevlídné k budoucím uživatelům. Plnou fasádou jsou vymezeny dokonce i prostory parkingu, kde by se přirozené provětrání jednoduše nabízelo.

Praktickou otázkou je rozhodnutí o rozsahu a organizaci podzemní části stavby. Náměstí bylo vystavěno na svahu a část podloží skutečně tvoří násyp k opěrné zdi. Původní terén je však žulový a hluboký zářez podzemního parkingu a technologického zázemí bude proto neadekvátně finančně náročný.

Návrh sympaticky myslí na pěší prostupnost v severovýchodním cípu řešeného prostoru, kde náměstí nyní tvoří slepý kout. Je však otázkou, které pěší trasy jsou tímto schodištěm řešeny a zda by nebylo uživatelsky vstřícnější nalézt pěší cestu přes farní zahradu, která by se na ulici Pod Baštou napojovala ve vyšší partii a propojka by nemusela překovávat takové převýšení. Toto řešení mohlo být vyloučeno z majetkoprávních důvodů a návrh je potom srozumitelnou odpovědí. Úprava jihovýchodního cípu náměstí kultivuje tento dnes rozpačitý prostor, ovšem také nahrazuje pěší propojku schodištěm, bez možnosti jízdy s kočárkem nebo na kole. Bezbariérové propojení úrovně náměstí s parkovým prostorem pod opěrnou zdí je omezeno na vertikální komunikační jádra v objektu, která však vedou chodce přes parking s výstupem skrz závory automobilového vjezdu.

Architektonické tvarosloví a zvolené materiálové řešení je střídmé, civilní a kultivované. V kontextu celého náměstí budí otázky rozsah zpevněných indiferentních ploch, které nenabízí a nepředjímají možnosti svého využití ani nezodpovídají aktuální otázky práce s dešťovou vodou či vegetačních opatření pro lepší mikroklima.

Závěr

Předložený dokument je přehledně strukturován, obsahuje všechny potřebné části a přes zmíněné výhrady reprezentuje řemeslně poctivě zpracovaný projekt. Dokumentace je čitelná a návrh je graficky dobře představen.

Diplomová práce Jessici Kleistnerové splňuje cíle zadání. Po obsahové stránce předkládá plnohodnotný architektonický názor, formulovaný adekvátními prostředky, čímž splňuje požadavky na udělení akademického titulu. Vzhledem k celkové kvalitě zpracování věřím, že na výše zmíněné kritické komentáře autorka konstruktivně zareaguje ať už v rámci obhajoby své práce či v rámci své následné praxe, do které ji přeji mnoho zdaru!

V klasifikační stupnici A až F navrhuji hodnocení C.

V Jablonci nad Nisou, dne 08. 06. 2023

MgA. Jakub Chuchlík